

Nr 16

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Genom en den 12 februari 1960 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 47, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på sätt i 11 kap. 10 § strafflagen sägs, skola vara förverkade, om ej särskilda skäl äro däremot.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på sätt i 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § strafflagen sägs eller ock gör sig skyldig till gärning som avses i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen och därvid är berusad, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skola vara förverkade, om ej särskilda skäl äro däremot.

Samma lag — — — — — begått gärningen.

Medför någon — — — — — stycket sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Gällande bestämmelser

Den allmänna straffbestämmelsen angående *fylleri* återfinnes i 11 kap. 10 § *strafflagen*. Paragrafen, som är uppdelad på tvenne stycken, lyder: »Den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, uppträder berusad av starka drycker, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till böter, högst femhundra kronor. — Till samma straff dömes, om någon på plats och sätt som i första stycket sägs uppträder berusad av annat än starka drycker.» För att möjliggöra bestraffning av fylleri inom krigsmakten, även då det ej ägt rum å allmän plats, har upptagits en *kompletterande bestämmelse* i 26 kap. 15 § *strafflagen*. Häri föreskrives straff för krigsman, vilken uppträder berusad på sätt nyss angivits inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten.

I 26 kap. 13 § *strafflagen* stadgas bl. a., att straff för *övergivande av post* skall ådömas krigsman, som tjänstgör såsom chef för avdelning av krigsmakten eller fullgör vakttjänst eller likartad uppgift och som befinnes ha genom förtäring av starka drycker eller annorledes satt sig ur stånd att fullgöra tjänsten. Vidare gäller enligt 26 kap. 14 § *strafflagen*, att krigsman, som under tjänsteutövning är så påverkad av starka drycker eller annat berusningsmedel, att hans förmåga att fullgöra tjänsten måste antagas vara ned-satt, skall dömas för *onykterhet i tjänsten*. Den berusningsgrad, som skall krävas för tillämpning av de båda stadgandena om övergivande av post och onykterhet i tjänsten, får bedömas med hänsyn till tjänstgöringens art och övriga omständigheter.

I 1 § första stycket *lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.* stadgas, att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på sätt i 11 kap. 10 § *strafflagen* sägs, skall vara förverkade, om ej särskilda skäl är däremot. Enligt andra stycket skall detsamma gälla, om sådana drycker eller berusningsmedel påträffas hos den som brutit mot 4 § *lagen* om straff för vissa trafikbrott eller 13 kap. 6 § *luftfartslagen* eller hos någon som medföljt vid tillfället, såframt berusningsmedlen må antagas ha varit avsedda även för den som begått gärningen. I tredje stycket stadgas, att rusdrycker som någon i strid mot gällande bestämmelser medför vid offentlig tillställning skall vara förverkade. Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall — enligt 2 § — vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med bl. a. den avvikelsen, att vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid ej skall gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid.

Lagen, som tillkom på grundval av prop. 1958: 80 och första lagutskottets utl. 1958: 21 samt trädde i kraft den 1 juli 1958, ersatte *lagen den 13 juni 1941 (nr 402) om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m.* Enligt sistnämnda lag skulle, om dylika drycker eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffades hos person, som av polisman beträddes med fylleri, egendomen av polismannen tagas i beslag. Motsvarande skulle äga tillämpning, om någon med skäl misstänktes för rattfylleri eller annat brott, som

avsas i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, såvitt anginge drycker och ersättningsmedel vilka av föraren medförts å färden för egen räkning eller, ehuru de medförts av annan, kunde antagas ha varit avsedda jämväl för föraren.

Framställning om lagändring

I skrivelse till Konungen den 25 maj 1959 har *riksdagens militieombudsman* hemställt om översyn av 1 § första stycket i 1958 års lag, så att stadgandet även komme att avse gärningar hänförliga under 26 kap. 15 § strafflagen och vissa fall av övergivande av post och onykterhet i tjänsten enligt 26 kap. 13 och 14 §§ samma lag.

I skrivelsen påpekas, att genom 1958 års lag den tidigare lagens tillämpningsområde i en del hänseenden utvidgats, bl. a. såtillvida att bestämmelserna i den nya lagen gäller icke endast spritdrycker och vin utan jämväl starköl och öl av klass II ävensom det i 11 kap. 10 § andra stycket strafflagen avsedda fall, där såsom berusningsmedel använts annat än starka drycker. Militieombudsmannen gör emellertid gällande, att genom den utformning, som stadgandet i 1 § första stycket i 1958 års lag erhållit, från den nya lagens tillämpningsområde kommit att i betydande omfattning helt uteslutas fall, där enligt 1941 års lag beslag kunde verkställas och beslagtagen egendom dömas förverkad med anledning av att krigsmän beträffats med fylleri.

Militieombudsmannen anför vidare följande.

Enligt 1 § första stycket i 1941 års lag skulle, om spritdrycker eller vin eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffades hos person, som av polisman beträddes med fylleri, egendomen av polisman tagas i beslag. Bestämmelserna i 1941 års lag inneburo i övrigt att under vissa angivna förutsättningar egendom som enligt lagen tagits i beslag skulle dömas förverkad. I Kungl. Maj:ts cirkulär den 19 november 1948 till polismyndigheterna samt de militära befattningshavare som äga bestraffningsrätt i disciplinmål angående tillämpningen i sådana mål av nyssnämnda lag den 13 juni 1941 föreskrevs bl. a. att behörighet att verkställa beslag enligt denna lag tillkom, förutom civil polisman, även militär personal, som hade att ingripa då krigsman beträddes med onykterhet i tjänsten eller fylleri.

— — —
Ansvar för fylleri kan inträda dels enligt den allmänna straffbestämmelsen i 11 kap. 10 § strafflagen dels enligt det särskilda för krigsman gällande straffbudet i 26 kap. 15 § samma lag. Den brottsbeskrivning som kommit till uttryck i dessa lagrum avser såväl den brottsliga handlingen som brottsplatsen. Enligt båda lagrummen består handlingen däri att någon uppträder berusad av starka drycker så att det framgår av hans åtbörder eller tal, och brottsplatsen angives sålunda att vederbörande uppträtt i nu angiven mening berusad i förra fallet å allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, och i senare fallet inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten.

Militieombudsmannen anför, att bestämmelserna i 1941 års lag om beslag och om förverkande icke endast tillämpats i fall där krigsman beträddes med respektive dömdes för fylleri jämlikt 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § strafflagen utan även i vissa under 26 kap. 13 och 14 §§ samma lag hän-

förliga fall. För straffbarhet enligt sistnämnda båda lagrum fordras icke så hög grad av påverkan som kräves för fylleriansvar men klart är — enligt vad militieombudsmannen framhåller — att, även i fall där brottet är att hänföra under något av specialstadgandena om övergivande av post eller onykterhet i tjänsten, det alltemellanåt inträffar, att de enligt 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § för fylleriansvar uppställda rekvisiten — såväl i fråga om graden av påverkan som beträffande brottsplatsen — i och för sig varit för handen. I sådana fall har å ena sidan brottets hänförande under någotdera av nämnda specialstadganden utslutit samtidig tillämpning av straffbestämmelserna för fylleri i 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § men å andra sidan ansetts klart, att sistnämnda förhållande icke utslutit tillämpning av de bestämmelser i 1941 års lag om beslag och om förverkande, som avsåg fall där krigsman beträtts med respektive dömts för fylleri.

Beträffande spörsmålet, huruvida den i 1958 års lag skedda hänvisningen till 11 kap. 10 § strafflagen har medfört, att de nya bestämmelserna icke är tillämpliga vid fall av fylleri, som är att bedöma enligt 26 kap. 15 § strafflagen eller konsumeras av brottslighet, som är att hänföra under 26 kap. 13 eller 14 § samma lag, anför militieombudsmannen.

Härom torde i första hand kunna sägas att en sådan begränsning av de nya bestämmelsernas tillämpningsområde som nyss nämnts icke behövde inträda om i det i 1 § första stycket i 1958 års lag använda uttrycket »berusad på sätt i 11 kap. 10 § strafflagen sägs» skulle kunna inläggas att därmed avsåges endast det ena av de två rekvisit som uppstälts för straffbarhet enligt 11 kap. 10 § nämligen där angiven grad av påverkan och icke jämväl det i lagrummet samtidigt angivna kravet att vederbörande i sålunda påverkat tillstånd uppträtt på allmän plats. En sådan tolkning av den ifrågavarande bestämmelsen i 1958 års lag kan dock uppenbarligen icke vara godtagbar. Detta torde följa redan därav att med den nu åsyftade bestämmelsen om att alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel som påträffas under i lagrummet angivna omständigheter skola vara förverkade icke kan vara avsett att förverkandepåföljd skall kunna inträda även i fråga om starka drycker o. dyl. som påträffas hos den som berusad uppehåller sig på enskild plats, exempelvis i sin privata bostad. Att så icke kan vara avsett har också tydligt kommit till uttryck i 2 § i 1958 års lag, där det förutsättes att det i 1 § första stycket angivna uppträdandet måste i princip kunna bli föremål för åtal. Det torde även få anses utslutet att — medan i 1 § andra och tredje styckena uppräknats de speciella brottsliga förfaranden av olika slag som kunna föranleda förverkande — bestämmelsen i 1 § första stycket skulle, ehuru däri hänvisas endast till 11 kap. 10 § strafflagen, avse jämväl andra brottsliga gärningar som tillkommit under sådan grad av alkohelpåverkan som förutsättes för tillämpning av sistnämnda straffbud. Vad sålunda anmärkts blir på avgörande sätt bekräftat genom vad som förekom i samband med tillkomsten av den nya förverkandelagen. Det kan härvidlag framhållas att det stadgande i det till lagrådet remitterade förslaget till nämnda lag, som motsvarade den nu ifrågavarande bestämmelsen i 1 § första stycket i den sedermera antagna lagen, hade följande lydelse (prop. nr 80/1958 s. 15): »Rusdrycker eller annat berusningsmedel, som påträffas hos person vilken beträdes med fylleri eller annan gärning som avses i 11 kap. 10 § strafflagen, skola vara förverkade — — —». Med denna formulering var stadgandets tillämpningsområde klart begränsat till sådana fall av fylleri och därmed jämställd gärning som avses i 11 kap. 10 §

strafflagen. Av lagrådets yttrande ävensom av det uttalande som i anslutning härtill gjordes av föredragande departementschefen framgår vidare att den efter lagrådsgranskningen vidtagna jämkningen av lagtexten i nu förevarande del uteslutande var av redaktionell natur.

I enlighet med vad nu angivits är det enligt militieombudsmannens mening tydligt att — medan 1941 års förverkandelag var tillämplig vid fylleri enligt 11 kap. 10 § och 26 kap. 15 § strafflagen ävensom i vissa fall av övergivande av post och onykterhet i tjänsten enligt 26 kap. 13 och 14 §§ samma lag — tillämpningsområdet för stadgandet i 1 § första stycket i 1958 års förverkandelag blivit begränsat till fall som avses i 11 kap. 10 § strafflagen. I fall där fråga uppkommit om tillämpning för krigsmäns vidkommande av reglerna om beslag i 1958 års förverkandelag och vederbörande auditörs uttalande begärts i frågan hade det av auditören lämnade beskedet överensstämt med vad som anförts därom, att den nya lagens tillämpningsområde blivit begränsat. Vad som sålunda framhållits bör enligt militieombudsmannens mening föranleda en översyn av det berörda stadgandet i 1 § första stycket i 1958 års förverkandelag så att stadgandet även kommer att avse gärningar hänförliga under 26 kap. 15 § och, i fall som förut angivits, under 26 kap. 13 och 14 §§ strafflagen. Militieombudsmannen anmärker att en i stort sett jämförlig gränsdragning beträffande visst annat till nykterhetslagstiftningen hörande stadgande kommit till uttryck i 15 § lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, anförde vid lagrådsremissen:

»Då 1941 års lag om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. år 1958 ersattes av en ny lag i ämnet, var det otvivelaktigt ej avsett, att den nya lagen skulle medföra någon inskränkning i de enligt den tidigare lagen förefintliga möjligheterna att beslagtaga och förverkandeförklara egendom i samband med att krigsman beträdes med fylleri. Den nya lagen har emellertid fått en avfattning som — enligt vad som framgår av militieombudsmannens framställning — tydligtvis kan tolkas i annan riktning. Jag vill därför förordna, att lydelsen av 1 § första stycket i 1958 års lag ändras, så att denna oklarhet undanröjes. I lagrummet bör sålunda uttryckligen nämnas även det fall, att någon uppträder berusad på sätt i 26 kap. 15 § strafflagen sägs. För att undanröja varje tvekan i fråga om lagens tillämplighet i sådana fall, då krigsman begår gärning som avses i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen och därvid är påverkad i sådan grad som kräves för fylleriansvar, bör jämväl dessa fall omnämnas i lagtexten.

Lagändringen torde böra träda i kraft snarast möjligt.»

Lagrådet

Lagrådet har lämnat de föreslagna tilläggen till 1 § 1958 års lag utan erinran.

Utskottet

I propositionen föreslås visst förtydligande av 1 § lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m., avseende möjligheterna att beslagtaga och förverkandeförklara egendom i samband med att krigsman är berusad så att det framgår av hans åtbörder eller tal.

Utskottet har vid sin prövning icke funnit skäl till anmärkning mot att 1958 års lag förtydligas i överensstämmelse med vad som angives i propositionen. Utskottet vill dock föreslå viss redaktionell ändring. Med ändringen åsyftas, att den språkliga utformningen av 1958 års lag så nära som möjligt skall ansluta sig till 11 kap. 10 § och 26 kap. 15 § strafflagen. Vid brottsbeskrivningen i sistnämnda båda lagrum fästes avseende vid såväl plats som sätt. Utskottet hänvisar härvidlag särskilt till den ovan återgivna lydelsen av andra stycket i 11 kap. 10 § strafflagen: »om någon på plats och sätt» etc. Motsvarande skrivsätt synes böra användas i 1 § av 1958 års lag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 1 § första stycket erhåller följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på sätt i 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § strafflagen sägs eller ock gör sig skyldig till gärning som avses i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen och därvid är berusad, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skola vara förverkade, om ej särskilda skäl äro däremot.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på *plats och sätt* i 11 kap. 10 § eller 26 kap. 15 § strafflagen sägs eller ock gör sig skyldig till gärning som avses i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen och därvid är berusad, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skola vara förverkade, om ej särskilda skäl äro däremot.

Stockholm den 15 mars 1960

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Per Olofsson, Gezelius, Per-Olof Hanson, fröken Mattson, herrar Fagerström och Svanström;

från andra kammaren: herrar Landgren, Hedqvist, Östrand, Edlund, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist, herr Larsson i Norderön och fru Kristensson.